

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-292-301>
УДК 378.147.091.2:373.011.3-051:78

Мартинюк Любов Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8400-6407>

luba_wa@ukr.net

СПЕЦИФІКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО КЕРІВНИЦТВА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИМИ КОЛЕКТИВАМИ

Анотація. У статті розглядаються питання, що входять у складний комплекс підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва художньо-творчими колективами, зокрема, вокально-хоровими. Акцентується, що домінуюче місце у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва зазначеними колективами посідають питання диригентсько-хорової підготовки, дослідження яких неможливе без осмислення унікальних явищ вітчизняного хорового виконавства та особливостей роботи з вокально-хоровими колективами. Для вирішення цих питань слугують дисципліни диригентсько-хорового циклу, головне завдання яких – виховання у студентів професійних умінь та навичок співу в хорі, а також керування хоровим колективом на основі оволодіння методами роботи з хором, дидактичними принципами і знаннями психофізіологічного процесу, який протікає в організмі людини під час співацької діяльності. Зазначається, що резервом підвищення якості фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва вокально-хоровими колективами є міжпредметний зв'язок спеціальних дисциплін із суспільно-педагогічними і музично-теоретичними дисциплінами. Проаналізовано сучасні виконавські та аналітичні вимоги до фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва вокально-хоровими колективами, зокрема: можливість досягнення необхідного рівня знань, умінь і навичок за умов оволодіння студентами кожним із предметів диригентсько-хорового циклу з усвідомленням їх взаємодії; високий рівень співацької та диригентської компетентності студентів та їх глибоких знань вокально-хорового репертуару; мистецтво оволодіння майбутнім керівником вокально-хорового колективу не лише виконавськими вокально-хоровими вміннями й навичками, але й організаторськими здібностями; єдність ерудованості в галузі вокально-хорового мистецтва, методичної підготовки, педагогічних операцій, сформованих на взаємозв'язку знань і практики роботи з вокально-хоровим колективом.

Ключові слова: вокально-хоровий колектив; хормейстер; хоровий клас; навички; засоби виразності.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

У сучасній педагогіці мистецька освіта є самостійною, рельєфно окресленою моделлю, діапазон якої охоплює широкий спектр завдань: від духовного становлення особистості до забезпечення належного культурно-естетичного клімату цивілізованої

держави, а ефективність мистецької освіти знаходиться в прямій залежності від якісного рівня загальної системи естетичного виховання. Сьогодні диктує нові прогресивні підходи до процесу музично-естетичного навчання та виховання, якість і успішність яких базуються на достатньо розвиненій професійно-особистісній культурі фахівця-музиканта, а успішність розвитку музичної культури підрастаючого покоління визначається готовністю педагогічних кадрів до роботи в безперервних інноваційних умовах, до гнучкого оперативного, мобільного реагування на культурні запити й потреби, які відбуваються в мистецькому середовищі. Уже аксіоматичним є твердження про те, що творчі можливості, закладені у кожній людині природою, на певному етапі мають бути педагогічно скоригованими, оскільки саме учитель, вихователь, наставник може значною мірою професійно закласти підґрунтя естетичного розвитку особистості та визначити сталий напрям цього процесу.

Постановка проблеми. Новий підхід до системи професійної освіти вимагає більш глибокої теоретичної розробки питань, що входять у складний комплекс підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва художньо-творчими колективами, в нашому дослідженні – вокально-хоровими. Домінуюче місце у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва вокально-хоровими колективами посідає питання диригентсько-хорової підготовки, дослідження якого неможливе без осмислення унікальних, самобутніх явищ вітчизняного хорового виконавства та особливостей роботи із хоровими колективами. Для вирішення цих питань слугують дисципліни диригентсько-хорового циклу, головне завдання яких – виховання у студентів професійних умінь та навичок співу в хорі, а також керування хоровим колективом на основі оволодіння методами роботи з хором, дидактичними принципами і знаннями психофізіологічного процесу, який протікає в організмі людини під час співацької діяльності. У зв'язку із зазначеним виникає необхідність проаналізувати сучасні виконавські та аналітичні вимоги до фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва вокально-хоровими колективами. Ці вимоги стають показником сутнісних змін у характері музичної культури та науковим інструментом фіксації новітніх соціально-естетичних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд музично-педагогічної літератури свідчить про постійний інтерес науковців до професійної підготовки та діяльності вчителя музичного мистецтва (О. Апраксина [1], О. Олексюк [2], Н. Ничкало [3], З. Софроній [4]). Розкриваючи складність цієї підготовки, педагоги-музиканти обговорюють питання щодо специфіки підготовки до професійної діяльності вчителя музики у зв'язку з організацією певних видів музичної діяльності учнів (Л. Арчажнікова [5], О. Абдуліна [6], теоретичних основ формування особистості вчителя в процесі професійної підготовки (П. Ковалик [7], Л. Мартинюк [8], А. Мархлевський [9]). Б. Асаф'єв зазначає, що вчитель музичного мистецтва повинен бути «теоретиком і регентом, а також музичним істориком й музичним етнографом, виконавцем, котрий володіє інструментом, щоб бути готовим спрямувати увагу в ту чи іншу сторону» [10, 65]. Ця тема фрагментарно висвітлюється у публікаціях А. Авдієвського [11], О. Апраксині [1], Л. Арчажнікової [5]. Обґрунтовуючи фахову компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва, сучасні науковці розглядають дане поняття як здатність студента творчо застосовувати отримані під час навчання знання та уміння на практиці (О. Олексюк [2], А. Мархлевський [9], Б. Асаф'єв [10], А. Авдієвський [11], В. Антонюк [12], А. Козир [13]. За цими переконаннями, саме компетентність забезпечує майбутньому фахівцю можливість орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі та бути конкурентоспроможним на сучасному ринку праці. Аналіз музично-педагогічних праць (Г. Падалка [14],

Л. Василенко [15], Н. Гребенюк [16], Л. Тоцька [17], Ю. Юцевич [18]) та власний досвід переконує, що вчитель музичного мистецтва як керівник вокально-хорового колективу має володіти не лише організаторськими здібностями, але й виконавськими вокально-хоровими навичками, а саме, повинен уміти заспівати будь-яку хорову партію; продемонструвати володіння різними видами вокального дихання; діагностувати звучання вокального голосу; адекватно оцінювати і корегувати власну виконавську діяльність; робити висновки, володіти навичками диригування (репетиційними жестами, пластичними жестами відтворення вокального звучання тощо); оволодіти дидактичними принципами психофізіологічного процесу хорової та співацької діяльності.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у висвітленні специфіки фахової підготовки студентів – майбутніх керівників художньо-творчих, зокрема, вокально-хорових колективів, а саме: дослідження можливостей досягнення необхідного рівня знань, умінь і навичок за умов оволодіння студентами кожним із предметів диригентсько-хорового циклу з усвідомленням їх взаємодії; висвітлення виконавсько-комунікативних аспектів підготовки керівника вокально-хорового колективу, зокрема: рівня співацької та диригентської компетентності студентів та їх знань вокально-хорового репертуару; володіння виконавськими вокально-хоровими вміннями й навичками та організаторськими здібностями; єдності ерудованості, методичної підготовки, педагогічних операцій, сформованих на взаємозв'язку знань і практики роботи з вокально-хоровим колективом.

Враховуючи багатомірність зазначеної проблематики, основними **завданнями** нашої розвідки є аналіз сучасних виконавських та аналітичних вимог до фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі керівництва вокально-хоровими колективами, систематизування педагогічних операцій, спрямованих на взаємозв'язок знань і практики роботи з вокально-хоровими колективами; окреслення завдань навчального курсу «Хоровий клас» – так званої творчої лабораторії сьогоденної і майбутньої практичної діяльності студентів.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Формування виконавських вокальних і хорових навичок студентів у системі вищої освіти в Україні здійснюється у процесі вивчення вокально-хорових дисциплін. А. Козир виокремлює вокально-хоровий цикл як опорний, по-перше, у зв'язку із ментальністю українського народу, яка виражена в його повазі і любові до народної пісні, по-друге, тим, що зазначений цикл складається з інтегрованих дисциплін («Хоровий клас», «Хорове диригування», «Хорознавство», «Постановка голосу», «Вокальний ансамбль»), які поєднують всю практичну підготовку майбутнього вчителя музики [13, с. 109]. У процесі формування вокально-хорових навичок студентів необхідно враховувати, що «навичка – це дія, доведена до автоматизму, яка формується шляхом багаторазового повторення» [13, с. 217]. За наявності сформованості виконавських вокально-хорових навичок, діяльність керівника вокально-хорового колективу стає швидкою й більш ефективною.

У педагогіці прийнято розрізняти етапи формування навчальних навичок, а саме: початок усвідомлення (чітке розуміння мети, але недостатнє розуміння того, як її досягти); усвідомлення, але невміле виконання (чітке розуміння того, як потрібно виконувати дію, але неточне, нестійке виконання її, попри інтенсивну концентрацію

довільної уваги; безліч зайвих рухів; відсутність вдалого перенесення даної навички); автоматизація навички (більш якісне виконання дій при тимчасовому ослабленні довільної уваги і появи можливості її розподіляти; усунення зайвих рухів; поява вдалого перенесення навички; високоавтоматизована навичка (точне, економне, стійке виконання дії, яка стала засобом виконання іншої, більш складної дії) [13, с. 217-218].

Те, що вчитель-музикант вирішує загальні завдання сучасного суспільного виховання, використовуючи специфічні можливості свого предмету – предмету музичного мистецтва, накладає певний відбиток на характер його професійної підготовки. Одночасно з вивченням предметів суспільно-історичного циклу, психологічно-педагогічних і спеціальних музично-теоретичних дисциплін він повинен отримати підготовку як виконавець – інтерпретатор музики. Відомо, що звучання музики в механічному записі не впливає на учнів так, як «живе» виконання. Тому вчитель при неодноразовому виконанні одних і тих самих творів повинен вміти зберегти свіжість, «новизну» переживання їх змісту і викликати у дітей адекватний відгук. При всій суб'єктивності відношення до музики, яка залежить і від психофізіологічних особливостей людини, і від її життєвого й музичного досвіду, педагогу-музиканту необхідно будувати свою роботу так, щоб кожен школяр відчував себе частиною колективу, в якому об'єднуються всі його індивідуальні переживання в єдине глибоке емоційно-естетичне почуття, викликане і направлене керівником колективу. Саме диригент хору всім своїм умінням, талантом та інтуїцією формує таке звучання в хорі, яке має яскраво виражені риси музично-естетичного впливу: обережно складає різноманітні тембри людського голосу, виявляючи їх неповторні фарби, та, що особливо важливо, знаходить у тембровому звучанні підтвердження сутності музично-художнього образу твору.

Можемо констатувати, що ефективність формування виконавських вокально-хорових навичок студентів забезпечується у випадку наявності в них мети, зумовленої усвідомленою потребою в керівництві вокально-хоровим колективом. Така потреба може бути спричинена не лише зовнішніми і внутрішніми мотивами, але й емоціями, які виникають у процесі виконання даної діяльності. Окрім цього, ціннісна емоційна зорієнтованість майбутнього керівника вокально-хорового колективу зумовлює схильність до даного виду діяльності. Водночас, ефективному формуванню виконавських вокально-хорових навичок майбутніх учителів музики у процесі вивчення вокально-хорових дисциплін сприяють позитивні емоції: інтерес, радість, подив. Поряд з пізнавальним інтересом (цікавістю), який мотивує навчання, сприяє розвиткові навичок, умінь, творчих устремлінь, важливого значення набуває радість від результатів виконавської діяльності. Завдяки емоціям радості, особистість стає впевненою в собі, відчуває себе потрібною, сповненою енергії, переконаною в тому, що зуміє подолати будь-які труднощі.

Якщо вважати, що співати здатна кожна дитина і спів є для неї природним і доступним засобом вираження естетичних потреб та почуттів, а хоровий спів є найбільш масовою формою активного залучення дітей до музичного мистецтва, то підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва повинна бути скерованою на оволодіння майстерністю хорового співу з метою використання його як дієвого засобу музично-естетичного виховання школярів. А. Авдієвський, розглядаючи завдання підготовки майбутніх учителів музики, вбачав їх у тому, щоб навчити дітей мистецтву, «залучити їх до безпосередньої участі в творчості для повноцінного виховання. Навіть якщо діти не стануть у майбутньому професійними музикантами, виховання мистецтвом сприятиме формуванню гармонійно розвиненої особистості...» [11, с. 6] і продовжує «я, як хормейстер маю можливість – справді унікальну – у контакті зі співаками будувати нову звукову форму навіть тих творів, котрі часто виконуються, бо

бачу перед собою живих людей з повною гамою їхніх почуттів. І всіх їх потрібно злити в єдину художню цілісність, бо лише з нею можна втілити свої творчі задуми. І коли хор починає звучати як одна багатюща душа – я щасливий» [11, с. 81].

Зазначимо, що в процесі фахової підготовки майбутніх керівників вокально-хорових колективів творча особистість студента формується через розвиток у ньому творчої активності, яка виражається в різних аспектах його діяльності в студентському хоровому колективі. З одного боку, студент є членом цього колективу, вчиться і співає в хорі під керівництвом педагога; з другого – цей хоровий колектив слугує базою для набуття студентом практичних умінь і навичок керівництва хором в якості диригента. Саме в процесі роботи з студентським хоровим колективом перед керівником-викладачем стоїть завдання виховати студента так, щоб його творча думка працювала не тільки на рівні співака хору, а головним чином на рівні хормейстера. Для цього керівник хору повинен фіксувати увагу його учасників на етапах розвитку хорового звучання, на методах, які застосовуються в залежності від етапу розвитку, на художніх і технічних прийомах виконання, оскільки в хоровому класі студент виховується перш за все як ерудований вчитель-музикант широкого профілю. Саме студентський хор повинен бути виконавським колективом, який протягом навчального року систематично показує результати своєї роботи на відкритих концертних показах. Керівник студентського хорового колективу, використовуючи знання, вміння і навички, які студенти отримують на всіх предметах спеціального циклу, створює систему роботи з хором, котрою повинні керуватись студенти в майбутній вокально-хоровій роботі в школі. Основне завдання навчального курсу – виховання у студентів професійних умінь і навичок у керівництві хоровим колективом на основі оволодіння дидактичними принципами психофізіологічного процесу хорової та співацької діяльності. В зміст курсу входить оволодіння практичними навичками роботи з студентським хоровим колективом, водночас, студенти, будучи учасниками хорового колективу, навчаються і співають в ньому, а також на базі даного колективу – набувають навичок та досвіду роботи з хором.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Отже, в навчальному курсі «Хоровий клас» формуються і вдосконалюються, по-перше: вокально-хорові навички студента: правильне звукоутворення та звуковедення, співацьке дихання, мелодичний і гармонічний слух, точна інтонація, відчуття ансамблю тощо; по-друге: хормейстерські навички технічної і виконавської роботи над репертуаром; по-третє: загально-педагогічні та загально-музичні якості майбутнього вчителя музичного мистецтва – його світогляд, художній смак, почуття відповідальності як з позиції учасника хору, так і з позиції його керівника, вимогливість до себе і до інших, дисциплінованість та організованість. Звичайно, за всіма перерахованими параметрами студент вдосконалюється і в інших класах, зокрема, на предметах вокально-хорового циклу, але дисципліна «Хоровий клас» – це творча лабораторія сьогоденної і майбутньої практичної діяльності студента, прообраз колективу, з яким йому прийде працювати. Тому перші роки занять в хорі під керівництвом досвідченого педагога-хормейстера є основними підвалинами в процесі формування майбутнього педагога-музиканта.

З цих позицій ми зупинимось на двох завданнях дисципліни «Хоровий клас», які є ключовими у фаховій підготовці майбутніх керівників вокально-хорових колективів. Перше завдання – вироблення у студентів навичок свідомого, активного і професійно-художнього виконання хорових творів, розвитку слухових, вокально-хорових і виконавських навичок, необхідних для роботи з хоровим колективом. Одним із відповідальних і важливих моментів створення творчої атмосфери в хорі – вокально-

хорова розспівка колективу. Тому з перших кроків становлення хорового колективу розспівуванню необхідно надавати особливого значення, так як в процесі розспівування хор технічно навчається основним виконавським навичкам співу: єдиній манері фонації голосних і приголосних; різноманітним способам звуковедення; основним особливостям хорового співацького дихання (ланцюговому диханню, затримці і правильному його розподілу); вмінню під час свого співу слухати і оцінювати звучання інших голосів тощо. На початку учбового року на розспівування хору доцільно відводити половину часу, систематично пояснюючи студентам основні методичні завдання розспівок і принципи їх підбору; доцільно демонструвати можливість застосування в розспівках невеликих епізодів, найбільш складних в ритмічному, мелодичному або гармонічному відношеннях із творів, запланованих для вивчення в найближчий учбовий час. У процесі роботи над розспівками увагу студентів необхідно звертати на цілеспрямоване розмаїття розспівок, на роль їх систематичного «виспівування», на результат, який досягає колектив в даний момент і на перспективну мету, якої ще потрібно досягти. Це, в свою чергу, активізує увагу учасників, робить процес оволодіння вокально-хоровими вправами і навичками більш осмисленими, виховує у них професійну зацікавленість до даного виду діяльності.

Друге, надзвичайно важливе завдання дисципліни «Хоровий клас» – це оволодіння репертуарним тезаурусом хорових творів. Основна мета викладачів вокально-хорових дисциплін – сформулювати у студентів розуміння особливостей вокальних можливостей учнів, специфіки хорових творів різних стилів, епох, жанрів, виробити у них вірне відчуття цих особливостей і вміння знаходити засоби для втілення у практиці роботи з вокально-хоровими колективами. Важливим у вокально-хоровій підготовці студентів є їх орієнтування у творах «золотого фонду» української пісенно-хорової культури, сучасних композиторів, які широко використовуються вчителями музичного мистецтва під час вокально-хорової педагогічної роботи з учнями шкільного віку. Як зазначає Г. Падалка, «від того, які твори вивчатиме учень, залежать суттєві характеристики його мистецької підготовки, особливості становлення естетичних якостей – художнього смаку, поглядів, ідеалів, специфіка розвитку музичних здібностей» [14, с. 123].

Визначаючи основні вимоги до відбору навчального репертуару для вокально-хорових колективів, можна орієнтуватися також на дослідження Г. Падалки, у якому проаналізовано наступні вимоги: відбір високохудожніх вокально-хорових творів гуманістичної спрямованості, що містять значний навчальний, виховний і розвивальний потенціал; послідовне і систематичне вивчення національних зразків вокально-хорового мистецтва в єдності із кращими творами світової класики; повнота жанрово-стильового охоплення вокального мистецтва; врахування потреб і можливостей вокально-мистецького навчання, виховання і розвитку учнів; поєднання узагальнено-нормативних й індивідуальних підходів до навчання; систематичне оновлення вокально-ансамблевого репертуару і повторення засвоєного; уведення до навчального репертуару творів для досконалого відпрацювання і для ескізного вивчення; включення творів, призначених для опанування із викладачем і для самостійного опрацювання; вивчення вокально-мистецької спадщини і пісенної творчості сучасних композиторів; створення репертуарних програм як з урахуванням сьогоденних потреб вокально-хорового колективу, так і перспектив його мистецького розвитку; збалансованість у репертуарі творів, різних за складністю; введення до репертуару унормованих і творів, обраних за ініціативи учасників [14, с. 146].

Враховуючи специфіку підготовки студентів до роботи з вокально-хоровими колективами у вищих навчальних закладах України, основу репертуару вокально-хорових дисциплін мають складати обробки народних пісень, невеликі дво-, три- голосні вокально-хорові твори а'capella та під власний супровід, аранжування нескладних творів

малої форми, пісні для дитячих колективів шкільного репертуару тощо. [8, с. 16]. Вибір комплексного методу обумовлений тим, що інтенсифікація у царині інтелектуальної діяльності студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів призводить також до підвищення їх емоційної напруги. Значні інтелектуальні й емоційні навантаження майбутніх учителів музичного мистецтва, особливо у процесі модульного контролю, екзаменаційних сесій тощо вимагають підвищення здатності до гнучкого самоуправління з метою поповнення репертуарного тезаурусу хорових творів доцільно залучати студентів до активної слухацько-аналітичної діяльності – прослуховування й оцінювання творів для дитячих хорів, вивчення діяльності зразкових вокально-хорових дитячих колективів. У зв'язку з цим Г. Падалка підкреслює, що цілеспрямована орієнтація студентів на пошук об'єктивних зв'язків і залежностей між формою музичних творів і їх змістом, створює фундамент для аргументованої, обґрунтованої оцінки художніх творів [14, с. 47].

Зазначимо, що в процесі підготовки до керівництва вокально-хоровими колективами студенти повинні навчитись свідомо сприймати й оцінювати рівень художньої цінності хорового твору, вміння аналізувати форму, структуру, цільове призначення його виконання. У цьому зв'язку виокремимо фактори, які керівнику колективу необхідно враховувати в процесі складання програм концертних виступів, а саме: мету і місце виступу; рівень музичної підготовленості слухачів; закони сприймання музики; тактику складання концертної програми, від якої залежить сприймання музики слухачами та успішність виступу колективу. Музична ерудованість майбутніх керівників вокально-хорових колективів є запорукою доцільного добору репертуару. Тобто, фахова підготовка студентів щодо керівництва вокально-хоровими колективами може проявлятися лише у єдності ерудованості в галузі вокально-хорового мистецтва, методичної підготовки, педагогічних операцій, сформованих на взаємозв'язку знань і практики роботи з вокально-хоровим колективом.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Підсумовуючи, зазначимо, що фахова підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва пред'являє особливі вимоги до формування його майстерності. Значним резервом підвищення якості фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва художньо-творчими колективами, зокрема, вокально-хоровими, є міжпредметний зв'язок спеціальних дисциплін («Хоровий клас», «Хорове диригування», «Хорознавство», «Вокальний ансамбль», «Постановка голосу» тощо) з суспільно-педагогічними і музично-теоретичними дисциплінами. У процесі підготовки до керівництва вокально-хоровими колективами студенти повинні навчитись свідомо сприймати й оцінювати рівень художньої цінності хорового твору, вміння аналізувати форму, структуру, цільове призначення його виконання. Специфіка фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до керівництва вокально-хоровими колективами полягає в його співацькій і диригентській компетентності, глибоких знаннях вокально-хорового репертуару, в мистецтві оволодіння керівником вокально-хорового колективу не лише організаторськими здібностями, але й виконавськими вокально-хоровими уміння й навичками. Для ефективної фахової підготовки студентам необхідно постійно та цілеспрямовано розвивати їх музикознавчі та виконавські якості в єдності з диригентсько-хоровою та методичною підготовкою.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. **Перспективи** подальших напрацювань вбачаємо у необхідності більш докладного вивчення проблеми креативності як феномену вродженої творчої здатності майбутніх керівників художньо-творчих колективів.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Апраксина, О. А., 1983. *Методика музикального виховання в школі*. Москва: Просвещение, 222 с.
2. Олексюк, О. М., Ткач, М. М., 2004. *Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва*. Київ : Знання України, 264 с.
3. Ничкало, Н. Г., 2001. Теорія і методика професійної освіти: сучасний дослідницький етап і перспективи. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, с. 6-26.
4. Софроній, З. В., 2009. Мотиваційний аспект формування виконавської уваги майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової діяльності. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 14, Глухів : ГДПУ, с. 27-33.
5. Арчажникова, Л. Г., 1984. *Професія – учитель музики*. Москва : Просвещение, 111 с.
6. Абдулліна, О. А., 1990. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования*. Москва: Просвещение, 142 с.
7. Ковалик, П. А., 2000. Деякі питання розвитку професійної освіти хорового диригента. *Проблеми сучасного мистецтва і культури*, 27, Харків: Каравела, с. 43-49.
8. Мартинюк, Л. В., 2014. *Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Хоровий клас та практикум роботи з хором»*. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 60 с.
9. Мархлевський, А. Ц., 1986. *Практичні основи роботи в хоровому класі*. Київ : Музична Україна, 95 с.
10. Асаф'єв, Б. В., 1980. *О хоровом искусстве*. Ленинград: Музыка, 212 с.
11. Авдієвський, А. Т., 1996. Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження. *Мистецтво у школі*, Київ: УДПУ, с. 80-83.
12. Антонюк, В. Г., 2002. Етнокультурологічний тезаурус українського вокального мистецтва. *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*, 16, с. 178-186.
13. Козир, А. В., 2008. *Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти*, Київ : НПУ імені М. Драгоманова, 378 с.
14. Падалка, Г. М., 2008. *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)* : Монографія. Київ : Освіта України, 274 с.
15. Василенко, Л. М., 2012. *Гедоністичні засади вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та методика*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 336 с.
16. Гребенюк, Н. Є., 2000. Особистісно орієнтований підхід у розвитку індивідуальності співака. *Науковий вісник НМАУ імені М. І. Чайковського*, 14(6), с. 156-165.
17. Тоцька, Л. О., 2010. Методичні засади удосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів музики, *Автореферат кандидата педагогічних наук, Національний пед. університет імені М. П. Драгоманова*, Київ, 21 с.
18. Юцевич, Ю. Є., 1998. *Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу*. Київ : ІЗМН, 158 с.

SPECIFICITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MUSIC TEACHERS TO LEAD ARTISTIC AND CREATIVE GROUPS

Lyubov Martyniuk,

candidate of pedagogical sciences, associate professor,

Associate Professor of the Department of Music

Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ogienko

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8400-6407>

luba_wa@ukr.net

Abstract. In the article, the issues which are a part of a complex set of training future music teachers to manage artistic and creative ensembles, notably vocal and choral ones are considered. It is emphasized that the dominant place in the process of training future music teachers to guide such groups belongs to aspects of conducting and choral training, the study thereof is impossible without understanding the unique phenomena of native choral performance and the features of working with vocal and choral collectives. To solve the aforementioned problems should the disciplines of conducting and choral cycle, which main task is to teach professional skills to students and skills of singing in the choir, as well as managing the choir based on mastering the methods of working with the choir, didactic principles and knowledge of psychophysiological process which a person has during singing. It is noted that cross-curricular relationship between special disciplines with socio-pedagogical and music-theoretical ones possesses the potential for improving the quality of professional training of future music teachers to manage vocal and choral ensembles. Modern performance and analytical requirements for professional training of future music teachers to guidance of vocal and choral groups are analyzed, notably, the ability to achieve the required level of knowledge and skills on condition that students master each subject of conducting and choral cycle with awareness of their interaction, high level of singing and conducting competence of students and their deep knowledge of vocal and choral repertoire, the art of mastering of not only performing vocal and choral skills, but also organizational skills of the future manager of the ensemble, the unity of erudition in the field of vocal and choral art, methodical training, pedagogical activities based on interrelation of knowledge and practice of working with an artistic and creative collective.

Keywords: vocal and choral ensemble, choir master, choral class, skills, means of expressiveness.

REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Apraksina, O. A., 1983. *Metodika muzykal'nogo vospitaniya v shkole*. Moskva : Prosveshhenie, 222 s.
2. Oleksiuk, O. M., Tkach, M. M., 2004. *Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti: sfera muzychnoho mystetstva*. Kyiv : Znannia Ukrainy, 264 s.
3. Nychkalo, N. H., 2001. Teoriia i metodyka profesiinnoi osvity: suchasnyi doslidnytskyi etap i perspektyvy. *Pedahohika i psykholohiia profesiinnoi osvity*, s. 6-26.

4. Sofronii, Z. V., 2009. Motyvatsiyni aspekt formuvannia vykonavskoi uvahy maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi dyryhentsko-khorovoi diialnosti. *Visnyk Hlukhivskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, 14, Hlukhiv: HDPU, s. 27-33.
5. Archazhnikova, L. G., 1984. *Professija – uchitel' muzyki*. Moskva: Prosveshhennie, 111 s.
6. Abdullina, O. A., 1990. *Obshhepedagogicheskaja podgotovka uchitelja v sisteme vysshego pedagogicheskogo obrazovanija*. Moskva : Prosveshhenie, 142 s.
7. Kovalyk, P. A., 2000. Deiaki pytannia rozvytku profesiinoi osvity khorovoho dyryhenta. *Problemy suchasnoho mystetstva i kultury*, 27, Kharkiv: Karavela, s. 43-49.
8. Martyniuk, L. V., 2014. *Metodychni rekomendatsii do praktychnykh zaniat z kursu «Khorovyi klas ta praktykum roboty z khorom»*. Kamianets-Podilskyi : FOP Sysyn O. V., 60 s.
9. Markhlevskyi, A. Ts., 1986. *Praktychni osnovy roboty v khorovomu klasi*. Kyiv: Muzychna Ukraina, 95 s.
10. Asaf'ev, B. V., 1980. *O horovom iskusstve*. Leningrad: Muzyka, 212 s.
11. Avdiievskyi, A. T., 1996. Formuvannia osobystosti na hrunti natsionalno-kulturnoho vidrodzhennia. *Mystetstvo u shkoli*, Kyiv: UDPU, s. 80-83.
12. Antoniuk, V. H., 2002. Etnokulturolohichni tezaurus ukrainskoho vokalnoho mystetstva. *Naukovyi visnyk NMAU imeni P. I. Chaikovskoho*, 16, s. 178-186.
13. Kozyr, A. V., 2008. *Profesiina maisternist uchyteliv muzyky: teoriia i praktyka formuvannia v systemi bahatorivnevoi osvity*, Kyiv: NPU imeni M. Drahomanova, 378 s.
14. Padalka, H. M., 2008. *Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin)* : Monohrafiia. Kyiv: Osvita Ukrainy, 274 s.
15. Vasylenko, L. M., 2012. *Hedonistychni zasady vokalnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva: teoriia ta metodyka*. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova, 33 s.
16. Hrebenuk, N. Ye., 2000. Osobystisno oriientovanyi pidkhid u rozvytku indyvidualnosti spivaka. *Naukovyi visnyk NMAU imeni M. I. Chaikovskoho*, 14(6), s.156-165.
17. Totska, L. O., 2010. Metodychni zasady udoskonalennia vokalnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky, *Avtoreferat kandydata pedahohichnykh nauk, Natsionalnyi ped. universytet imeni M. P. Drahomanova*, Kyiv, 21 s.
18. Yutsevych, Yu. Ye., 1998. *Teoriia i metodyka formuvannia ta rozvytku spivatskoho holosu*. Kyiv: IZMN, 158 s.